

Kúpiť, zahodiť a opäť nakupovať. Ako rýchla móda škodí mladým aj planéte

Ultrarýchla móda škodí životnému prostrediu ale aj samotným zákazníkom. Brusel pripravuje plán, ako ju obmedziť.

Na jednej strane podporujú boj proti klimatickej zmene, ale mladí ľudia na celom svete zároveň vo veľkom nabiehajú na trend takzvanej superrýchlej módy. Tá neškodí len životnému prostrediu ale aj samotným ľuďom, ktorí ju nosia.

Textilný priemysel je jedným z najväčších znečisťovateľov Zeme. Jeho činnosť spôsobila znečistenie vodných plôch nadmerným používaním pesticídov urýchľujúcich rast bavlny a chemických farbív na textíliu.

Veľkú otázku tiež vyvoláva problém doručovanie oblečenia. Dopravu pritom mnohí klimatickí aktivisti považujú za druhý najväčší prispievateľ k uhlíkovej stope na planéte.

Ultrarýchla móda nespôsobuje problémy len v boji proti klimatickej zmene, ale významne sa podieľa aj na znečisťovaní životného prostredia ako takom.

„Pri takomto enormnom množstve oblečenia sú problémom aj nebezpečné chemické látky, ktoré sú nebezpečné pre zdravie. Nikto to nestíha kontrolovať a firmy nemusia nič dodržiavať,“ upozorňuje europoslanec a odborník na životné prostredie Martin Hojsík.

„Podľa výrobných zdrojov sa menej ako jedno percento oblečenia vyrába zo starej textílie. Každú sekundu na skládke odpadu skončí jedno nákladné vozidlo plné textilu, ktorý sa neskôr spaľuje,“ tvrdí v nedávnej správe organizácia Greenpeace.

Nový pojem, alebo ako sa to celé začalo

Pôvod slova ultrafast fashion (superrýchla móda) vznikol na základe čínskej firmy Shein, ktorú v roku 2008 založil istý Chris Xu v čínskom meste Nanking.

Pomenovanie je výstižné vzhľadom na jeho dennú produkciu. Za deň firma vyprodukuje až 10-tisíc nových produktov. Shein pre spravodajský portál The Guardian potvrdil, že textílie dodáva do viac ako 150 krajín sveta.

Dnes chce každý človek nakúpiť oblečenie pomerne za nízku cenu a rýchlo. Tieto požiadavky riešia nakupovaním cez internet, toto e-shop ako Shein spĺňa. Zákazníci si pomerne neskoro uvedomia, že pri tomto type objednávania prevažuje viac nevýhod ako výhod.

Tiché a neviditeľné nebezpečenstvo

Organizácia Greenpeace v Nemecku pred nedávnom [vydala správu](#) o oblečení zo Shein-u, v ktorej popisuje prítomnosť nebezpečných látok a ťažkých kovov. Pri podrobnejšom výskume a skúmaní nezávislým laboratóriom v Kanade, bolo namerané vo vysokých hodnotách mnoho karcinogénov ako olovo, formaldehyd či kadmium.

„Testy na 47 výrobkoch zistili, že časť z nich obsahovala nebezpečné chemikálie, ktoré porušujú regulačné limity Európskej únie,“ uvádza [vo svojej správe](#) nemecký Greenpeace.

Nájdene látky sú pre ľudský organizmus nebezpečné. Avšak používanie prídavkov ako formaldehyd, cín či bróm je v textilnom priemysle bežné, hoci spravidla v menších dávkach. Všetky spomenuté látky majú za úlohu oblečenie ochrániť pred pokrčením, vysokou horľavosťou, ale aj pred napadnutím baktériami a plesňami.

Posledné roky vedci prišli na to, že oblečenie obsahuje látky, ktorých vedľajšie účinky sa dajú pozorovať až s odstupom času. „V oblečení nájdete aj perforované chemikálie, slúžia na odpudivosť voči vode a olejom. No postupne sa zisťuje, že sú pre nás škodlivé – narúšajú hormonálny systém a znižujú počet spermií,“ upozorňuje europoslanec Hojsík.

Dodáva, že „Európska únia už pracuje na pláne, ako zamedziť používanie týchto škodlivých látok“.

Pracujú od svitu do mrku

Za nadbytočnou výrobou oblečenia stojí veľká pracovná sila. Firmy ako Shein vo svojich továrňach často zamestnávajú ľudí za menej ako minimálnu mzdu, nehovoriac o nevhodných podmienkach.

Na pracovníka vychádza viac ako 75 hodín za týždeň, priemerný pracovný čas strávený deň v práci odhadujú na 18 hodín. Nejasnosti sa tiež objavili pri pracovnom voľne, ktorý na zamestnanca vychádza raz do mesiaca.

Veľkú otázku zahŕňa aj plat. Ten sa odzrkadľuje na počet vyrobených produktov. Za jeden kus tovaru dostávajú zamestnanci menej ako jeden cent, informovala britská sieť Channel 4 vo svojom dokumentárnom filme Untold: Inside the Shein Machine.

Cielená reklama

Trendom superrýchlej módy je neobmedzená voľba produktov, pretože trh pre konzumentov je obrovský. Zákazníkovi počas prezerania stránky stačí pár potiahnutí prstom, a algoritmus mu odporučí nespočetné množstvo produktov vzhľadom na jeho preferencie.

Stredoškolačka Natália sa do aplikácie Shein pozerala aj niekoľkokrát za deň.

„Každý večer som si pozerala oblečenie, a dávala si ho do košíku, ale záväzne som si ich neobjednávala,“ uviedla.

Mladí ľudia živia sociálne siete a ostatné stránky svojím časom. Ten je dôležitý pri algoritme, ktorý cielene ponúka reklamy a obsah na mieru. „Vyhadzoval mi veci, ktoré sa mi páčili. Preto som mala nutkanie kúpiť si ich,“ opísala Natália.

Shein sa do popredia dostal svojou propagáciou na internete. Okrem bežnej vyskakujúcej reklamy sa na oči novým potencionálnym zákazníkom dostáva skrz

známych ľudí a influencerov. Tí ho promujú pomocou videí cez platformy ako je YouTube alebo TikTok. Vo videách produkty rozbaľujú a recenzujú, čiže ide o skrytú reklamu. Vyvoláva to u sledujúceho pocit objednania si odprezentovaných produktov. Tento princíp reklamy firme prináša nových zákazníkov.

Prevenia voči ultra rýchlej fashion

Viacere organizácie na ochranu životného prostredia nevedia svojou aktivitou obmedziť firmy, ktoré zarábajú na rýchlej a superrýchlej móde. Spoločnosť H&M sa zaviazala, že do roku 2030 plánuje vo svojich produktoch používať výlučne recyklované materiály a materiály z udržateľných zdrojov.

Známa slovenská, klimatická a ekologická influencerka Natália Pažická na svojich sociálnych sieťach kritizuje toto rozhodnutie spoločnosti H&M. „Rýchla móda nemôže byť nikdy udržateľná, ani keď bude vyrobená z udržateľných alebo recyklovaných materiálov,” tvrdí.

Opatrenia namierené proti veľkým spoločnostiam na výrobu oblečenia zavádza aj Európska únia. „Do roku 2030 chce EÚ zabezpečiť, aby sme mali veci cirkulárne (recyklovateľné, pozn.red.), ale aby sa veci dali aj opravovať. Chceme tiež zabezpečiť, aby boli rozšírené miesta na opravu odevov,” dodáva europoslanec Hojsík.

Jediným z mnohých riešení, ako sa vysporiadať s klimatickou krízou je začať žiť udržateľnejšie a nakupovať udržateľnejšie produkty, ktoré v daný okamih

potrebujeme. Takouto osvetou sa chce Európska únia zaviazat' k zníženiu uhlíkových plynov.

„Ľudia tak budú mať dlhšie úžitok z vysoko-kvalitných, cenovo dostupných textilných výrobkov a služby opätovného použitia a opráv sa stanú široko dostupnými,” píše sa [v stratégii Európskej únie o oblasti udržateľných a obehových textílií.](#)

„Musíme zmeniť model rýchlej módy na udržateľný,” kritizuje Hojsík. „V európskom parlamente je návrh o ekologickom dizajne, ktorý zahŕňa textilný sektor. Rýchla móda by sa mala podľa tohto sektoru riadiť.”

Meno a priezvisko autora: David Žák

<https://www.aktuality.sk/clanok/ezeYIrp/kupit-zahodit-a-opat-nakupovat-ako-rychla-moda-skodi-mladym-aj-planete/>